

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΛΕΞΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ

Μετατόπισις ἐκ τῆς «Νέας Παιδείας» 1899 αρ. 1286-1288)

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤῃ

Ἐκδότης τὸ τυπογραφεῖον τοῦ αὐστριακοῦ Λόγδ

1899

1261

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

PAP

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΛΕΞΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Μετατόπιση εκ τής «Νέας Ημέρας» 1899 αρ. 1286-1288

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ

Ἐκδότης τὸ τυπογραφεῖον τοῦ αὐστριακοῦ Λόγδ

1899

ΒΕΤΟΥΛΗ ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΦΗ

ΛΕΓΙΚΟΣ ΕΡΜΑΝΟΣ

Τύποις του ἀστυνομοῦ Λούδ ἐν Τεργέστη,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚ ΛΙΘΩΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ.

Τῆ ἱερᾷ μνήμῃ Στεφάνου Κουμανούδη χαριστήριον.

Α΄.

ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΑΝΕΚΑΟΤΟΝ

«Ζεὺς πανεπώπης»

καὶ «Πλούτων καὶ Ποσειδῶν πανασφάλειοι».

Καθόλου μὲν ἡ ἱστορία σωζομένων ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηναίων εἶναι καθ' ἴκανόν μέρος ἱστορία τοῦ ἀπὸ τοῦ ἐνθάδε βίου μεταστάντος καὶ σοφοῦ καὶ φιλοπάτριδος Στεφάνου Κουμανούδη· ἰδίᾳ δὲ τοῦ Κουμανούδη καὶ τῆς γέρας Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης ὅσα εἶναι πάμπολλοι παλαιῶν λίθων ἐπιγράφοι φυλασσόμενοι ἐν τοῖς Μουσεῖοις καὶ τὰ ἐκ τῶν λίθων ἐν πολλοῖς περιοδικοῖς συγγράμμασιν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός ἐκδεδομένα ἐπιγράμματα. Τίς δὲ ἀγνοεῖ τὴν εἰδικὴν τῶν ἐπιγραμμάτων τῆς Ἀττικῆς ἔκδοσιν τοῦ φιλαθηναίου ἀνδρός;

Ἰδίου τινὸς ἔρωτος ἐνεφορεῖτο ὁ Κουμανούδης πρὸς τὰς καινοφανεῖς τῶν ἐπιγραμμάτων λέξεις, τοῦ δ' ἔρωτος τούτου τέκνον διψήγονον εἶναι ἡ «Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς λεξικοῖς»· πασῶν τῶν λέξεων «τιμιωτάτας» ἀπεκάλεσεν ὁ Κουμανούδης ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ (ἐν τῇ σελίδι ζ' τοῦ προλόγου) ὅσας «συνήγαγεν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν» μετὰ τῆς οἰκείας εὐξυνεσίας, πρὸς ἣν πολλάκις παρ' αὐτῷ ἡμιλλᾶτο τὸ ἐν τῷ λόγῳ τάχος τῆς σημασίας, τὸ πᾶν δηλώσας.

Τὸ μνημονευθὲν πολύτιμον πόνημα τοῦ μακαρίτου καὶ τοῦ ποιήματος τὸ παρατεθὲν χωρίον ἐνεθυμήθην μὲν μὲν Δεκεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1898 ἀντιγράφων ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μυτιλήνης, τῷ ἀληθεῖ τούτῳ Μουσεῖῳ, ἔμμετρον νεοφανοῦς στήλης ἐπιγράμμα, ἐνεθυμήθην δὲ μὲν Μαΐῳ τοῦ 1899 μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου. Ὁ δὲ τὸ προκείμενον λιτὸν μνημόσυνον εὐλαβῶς προσφέρων ἠτύχησε νὰ καταλεχθῆ οὐ μόνον εἰς τοὺς ἀχροατὰς τοῦ Κουμανούδη δημοσίᾳ διδάσκοντος ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὀμιλητὰς αὐτοῦ ἰδίᾳ ὠφελούστος.

1) Ζεύς, ἐ π ὶ π η ς, π α ν ε π ὶ π η ς.

Ἡσύχιος ὁ λεξικογράφος παρέδωκεν ἡμῖν τὰς λέξεις

Ἐπωπετής. Ζεύς παρὰ Ἀθηναίους
ἐ π ὶ π η ῖ· ἐ π ὶ π τ η, ἐ φ ο ρ ῶ ν τ ι

ἐ π ω π ῖ δ ε ς· ἐ π ῖ σ κ ο π ο ι. Ἀκόλουθοι παρὰ Λακεδαιμονίους.

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ μείζονι τοῦ Ἡσυχίου ἐκδόσει τοῦ Moriz Schmidt (ἐν τόμῳ Α' σελίδι 181,7) εἰς τὴν δευτέραν τῶν ἀναγεγραμμένων λέξεων φερομένου ὑποσημειώματος μανθάνομεν ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦ Ἡσυχίου ἔχει τὴν γραφὴν

ἐ π ὶ π ε ι· ἐ π ὶ π τ η, ἐ φ ο ρ ῶ ν τ ι

καὶ ὅτι ὁ μὲν Ἄλδος μετέγραφεν ἐ π ὶ π η ὁ δὲ Μουσοῦρος ἐ π ὶ π η. Ὁ Schmidt παρετήρησε καὶ τάδε· «L. ἔ π ο π ι coll ἔ π ο ψ. Idem voluisse Pearsonem video». Ἐν τῷ προκειμένῳ μοι Βιβλίῳ τοῦ Pearson (Adversaria Hesychiana Oxonii 1844), ἐν τόμ. Α' σελ. 315, κεῖνται τὰ ἐξῆς· «Ἐ π ω π ι. ν. Ἐ π ο ψ [N. B. primo scripsit Ἐ π ο π ι, postea correxit Ἐ π ω π ι.]· ἐνόμιζεν ἄρα ὁ Pearson ὅτι τὸ παρ' Ἡσυχίῳ κείμενον ἐ π ὶ π ε ι μεταγραφτέον ἐ π ω π ι μᾶλλον ἢ ἔ π ο π ι, ὑπονοῶν ὅτι πλὴν τοῦ ἔ π ο ψ ἐρρήθη ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ τὸ ἔ π ω ψ (Ἡσύχιος «ἔ π ω π α· ἀλεκτρομόνα ἄγριον»). Τὸ δὲ παρ' Ἡσυχίῳ «ἔ π ο ψ· ἐ π ὶ π τ η, θανάστη· Καὶ εἶδος ὀρνέου» παραβάλλον καὶ ὁ Schmidt ἠξίωσε τὴν γραφὴν τὸ

ἔ π ο π ι· ἐ π ὶ π τ η, ἐ φ ο ρ ῶ ν τ ι.

Γενναῖα μὲν εἶναι τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Schmidt τὰ ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐπιστήμῃ κατορθώματα ὧν περιφανὲς μνημεῖον ἴδρυται ἢ ἐκδοσίς τοῦ Ἡσυχίου, οὐδὲν δὲ θαῦμα ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν κατώρθωσε νὰ φυλάξῃ ἑαυτὸν ἐλεύθερον ἀστοχημάτων ὧν κυριωτάτη ἀφορμὴ ἐγένετο ἡ κριτικὴ τόλμη, ἢ κατ' ἀνάγκην καὶ εἰς ὑπερκριτικὴν πολλὰκις μεταπίπτουσα αἰθαιρεσίαν· τοῦ δ' ἀληθοῦς ἀπεσφάλῃ κατ' ἐμὲ ὁ Schmidt καὶ ἐν τῇ περὶ ἧς γίνεται ὁ λόγος λέξει τοῦ Ἡσυχίου.

Καὶ ὅτι μὲν ἡ λέξις ἐ π ὶ π ε ι εἶναι παραδεδομένη ἐν τῷ χειρογράφῳ μεταξὺ λέξεων ἀπὸ τῶν ἐ π ω γ ρ α μ μ ῆ τ ω ν ἀρχομένων, τοῦτο δὲν εἶναι, ὡς γινώσκουσιν οἱ περὶ τὰ παλαιὰ Λεξικά καὶ μικρὸν διατριψάντες, ἰσχυρὸς λόγος μόνος δυνάμενος νὰ ἐλέγξῃ ἐσφαλμένην τὴν μεταγραφὴν ἔ π ο π ι· ὅτι δὲ ἡ λέξις ἐ π ὶ π η ς, ἧς τὴν δοτικὴν πτῶσιν προέτεινε ὁ Μουσοῦρος, εἶναι ὀρθῶς πεποιημένη καὶ ὅτι ὁ Ἡσύχιος πιθανώτατα τὸ ἐ π ὶ π η ἔγραψεν εὐρών που μετ' ἀναφορᾶς εἰς τὸν Δία εἰρημένον, ταῦτα θὰ ἀποδείξωσι τὰ ἐφεξῆς ῥηθησόμενα ἐν οἷς τὰ καταλεγόμενα ἐπίθετα καὶ οὐσιαστικὰ ὀνόματα συνήγαγον ἐκ παλαιῶν συγγραφέων καὶ νέων Λεξικῶν καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Lobeck ἐν τῇ γ' ἐκ-

δόσει (1866) τοῦ Αἴαντος τοῦ Σοφοκλέους, ἐν ταῖς σελίσιν 337—341, σεσημειωμένων.

Σύνθετα ὀνόματα ἐπίθετα, ὧν τὸ δεύτερον συνθετικὸν μέρος εἶναι ἢ λέξις ὦψ (οψ, ὄψομαι, ὄψ, ὄψ-ωπ-α, ὦπῆ), σχηματίζουσιν οἱ παλαιοὶ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς κλίσεις ἔχοντα τὸ πρῶτον συνθετικὸν μέρος συγχόν-
τατα μὲν ὄνομα, ἥτοι ἐπίθετον ἢ προσηγορικόν, σπανιώτατα δὲ ῥῆμα·
λήγει δὲ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους πτώσις ἥτοι εἰς ὦψ (οψ)
ἢ εἰς ὦπῆς, ὠπός, ὠπῆς· ἢ τοῦ θηλυκοῦ γένους εὐρίσκεται τελευ-
τώσα εἰς ὦψ, ὦπις, ὠπῆ (σπανιώτερον ὠπός), ὠπῆς·

Ἄγλαῶψ (ἀγλαῶπις)· ἀγριωπός· αἰγωπός· αἰθίοψ· αἰθρωπός
αἱματωπός (αἱμωπός) καὶ αἱματώψ· ἀλαωπός καὶ ἀλαῶψ (ἀλαῶπις)·
ἀμβλυωπός (ἀμβλωπός) καὶ ἀμβλωπῆς (ἀμβλωπῆς)· ἀμβλώψ· ἀμύδρωψ
(Κουμανούδης ἐν Συναγ. σελ. 16)· ἀρρενώπας (παρὰ Κρατίνῳ, Κοκκ
Com. Att. fragm. 389, τόμ. Α' σελ. 120) καὶ ἀρρενωπός καὶ ἀρρε-
νώψ· ἀστ(ε)ρωπός.

Βαρυωπῆς· βλοσυρωπός καὶ βλοσυρώπῆς (τριτόκλιτον παρ' Ὀπ-
πιανῷ «βλοσυρώπεις μόσχῳ»· βλοσυρώπῆς -ου καὶ -εος κατ' ἄλλους.
Περὶ τῆς τονώσεως ἰδὲ Lob. ἐν σελ. 338)· βοώπῆς καὶ βοῶψ (; ἔξ ὅ
τὸ προσηγορικὸν βόωψ) (βοῶπις).

Γλαυκώπῆς καὶ γλαυκωπός καὶ γλαυκῶψ (γλαυκῶπις)· γορ-
γωπός καὶ γοργῶψ (γοργῶπις).

Δεινωπός καὶ δεινώψ· δόλοψ (δολώπις).

Ἐλικωπός καὶ ἐλικῶψ (ἐλικῶπις)· ἐρρούψ (Hob. σελ. 340)
(ἐρατώπις).

(Θαλερωπῆς· θεμερωπῆς).

(Καλυκῶπις)· κελαινῶπῆς καὶ κελαινωπός καὶ κελαινώψ (κε-
λαινώπις)· κεραῶψ (κερατώπις)· κνώψ· κοιλωπός καὶ κοιλώπῆς, κοι-
λώπεις (κοιλῶπις)· κύκλωψ· κυνώπῆς (κυνῶπις).

Λευκώπῆς (λευκῶπις)· λιθώπῆς, λιθώπεις· λιπαρώψ· (λυσ-
σῶπις).

Μεγαλωπός· μελανωπός· μο(υ)νώψ· μυριωπός· μυωπός καὶ
μούωψ.

Νεωπός ἢ νεωπῆς-νεῶψ (Ἡσύχιος «νεοπῆς ἀντὶ τοῦ νεο-
βλέπουσινέας»)· νεωποῦς ἀντὶ τοῦ νεοβλέπους ἢ νέας Μου-
σοῦρος, νεωποῦς ἀντὶ τοῦ νεοβλεποῦς ἢ νέας Lobbeck, νεῶ-
πας ἀντὶ τοῦ νεοβλέπτους ἢ νέας Thesaurus· ἴσως δὲ γραπτέον
τὸ νεωπάς).

Οἰνωπός καὶ οἰνώψ· ὄξυωπός καὶ ὄξυωπῆς (ὄξυώπῆς Lob.
σελ. 338).

Παρθενωπός· πολυωπός καὶ πολυωπῆς-πολυῶψ· πυρ(σ)ωπός
καὶ πυρώπῆς, πυρώπεις (πυρ(σ)ῶπις).

Ῥοδώπός (ροδῶπις).

Σκολιωπός· σκυθρωπός· στυγερώπης (Lob. σελ. 338) και στυγερωπός.

(Ταναῶπις)· ταυρωπός και ταυρώψ (ταυρώπις)· τερατωπός· τυφλώψ.

(Υαλωπις).

Φαιδρωπός· φαινώψ· φιλώψ· φλογωπός και φλογώψ· φοβερωπός και φοβερώψ.

Χαριτώπης (χαριτώπις)· χαρο(ω)πός και χαρώψ· χάρωψ· χρυσώπης και χρυσώψ (χρυσώπις).

Ἄλλοι βιβλιακώτεροι και μνημονικώτεροι ἐμοῦ πάντως θὰ εὐρωσιν ἄλλα προσθετά εἰς τὰ καταλεχθέντα, ἢ δὲ ζήτησις ἐπεκτεινομένη θὰ καταδείξῃ οὐ μόνον τὴν θαυμαστὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δύναμιν περὶ τὸν ποικίλον σχηματισμὸν συνθέτων ὀνομάτων ἐπιθέτων και ἐν τῇ λέξει ὦψ, ἀλλὰ και τὴν και ἐκ τῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων καταδειχθεῖσαν ὁρθότητα τῆς συνθέσεως τῆς προσθέσεως ἐπὶ και τοῦ εἰρημένου προσηγορικῷ ὀνόματος εἰς τὸ πρωτόκλιτον προσηγορικὸν ὄνομα ἐπώπης κατὰ τὰ εἰς ὦπης λήγοντα ἐπίθετα ὀνόματα.

Ἐπίθετα συγκεῖμενα ἐκ τῆς αὐτῆς λέξεως ὡς δευτέρου μέρους και ἐκ προσθέσεως, ἐπιρρημάτων ἢ μορίων τίνος ὡς πρώτου μέρους ἐνεθυμήθην ἐγὼ πάνυ ὀλίγα πλην τῶν ὑπὸ τοῦ Lobbeck ἀναγεγραμμένων.

Ἄντωπός και ἀντωπῆς (;) ἀσψ· εἰσωπός· ἐριώπης (ἐριώπις) εὐαπός και εὐώψ (εὐώπις) κατωπός. Ἐν παθητικῇ σημασίᾳ εἴρηται τὸ ἀμφισωπός (Ἡσύχιος «ἀμφισωπον· περιώπαν, πάντοθεν ἀναπεπταμένον· Αἰσχύλος Γλαύκῳ Ποτηεῖ» και Ἐτυμολογικὸν Μέγα «ἀμφισωπον· περιβλεπτον» Nauck Trag. Gr. fragm. 41, ἐκδ. β' σελ. 15), τὸ περιωπῆς και ἐπίθετον τὸ τηλωπός.

Συντομίας χάριν παραλείπων τὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐσχηματισμένα ὀνόματα κίρια και προσηγορικά, ὧν ἱκανὰ (Γοργώπας, Λυκώπας και Λύκωπος, Οἰνώπας· Ἄνθρωπος· Ἴνωψ, Ἴωψ, Κέρκωψ, Φάλνωψ, Χάρωψ και Χάρωπος. Ἴωψ, κώνωψ, ὕδρωψ και «ἀνετυμολόγητα» ἀέροψ, δρύοψ, πάρνοψ και πολλὰ ἄλλα) ἐμνημόνευσεν ὁ Lobbeck, ἄξια παραθέσεως νομίζω ὅσα προσηγορικά ὀνόματα θηλυκοῦ και οὐδετέρου γένους ἐνεθυμήθην, τὰδε· ἐνωπῆ· ἐπωπῆ (παρ' Αἰσχύλου ἐπὶ τόπου· και ῥῆμα ἐν Εὐμεινίδων στίχῳ 275 και 971 ἐπωπᾶ ὁ Ἡσύχιος ἐξηγεῖται «ἐφορᾶ, ἐποπτεύει», ὡσπερ τὸ ἐπώπει) «ἐπόπτῃ, ἐφορῶντι»· πανωπῆ (; ἐξ οὗ τὸ πανωπῆεις ἐπίθετον)· παρωπῆ (; ἐξ οὗ τὸ παρώπιον)· περιωπῆ και ὕπωπῆ (ἐξ οὗ τὸ ὕπωπιον)· μέτωπον και πρόσωπον.

Καλῶς ἄρα ἀποκατέστησεν ὁ Μουσοῦρος παρ' Ἡσυχίου τὸ ἐπώπῃ. Κατὰ τὸν λεξιγράφον ἐπώπης εἶναι ὁ «ἐπόπτῃς, ἐφορῶν», πιθανώτατον δὲ νομίζω ἐγὼ ὅτι και τούτῳ τῷ ὀνόματι ἐκοσμεῖτο ὁ Ζεὺς, ὁ καλούμενος και ἐπόπτῃς κατὰ τὸν Ἡσύχιον «ἐπόπτῃς· Ζεὺς.

Ἡ θεατῆς» καὶ ἐπόψιος κατὰ τὸν αὐτὸν «ἐπόψιος· Ζεὺς» (Ἀπολλωνίου Ῥοδίου Ἄργον. Β 1135 «Διὸς δ' ἄμφω ἰκέται τε| καὶ ξεῖνοι· δ δέ που καὶ ἐπόψιος ἄμμι τέτυκται» καὶ Σοφοκλέους Φιλοκλήτου 1040 «θεοὶ τ' ἐπόψιοι»). Ἐν δὲ τοῖς τοῦ Ἡσυχίου «ἐποψ· ἐπόπτης, δυναστίης. Καὶ εἶδος ὀρνέου» ἡ πρώτη ἐρμηνεία ἀναφέρεται προφανῶς εἰς θεὸν τινα καὶ δὴ πιθανῶς πάλιν εἰς τὸν Δία, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὸ πτηνὸν οὗ τὸ ὄνομα, ἐσχηματισμένον τάχα ἐκ τῆς φωνῆς (u p u r a), παρετυμολογεῖ καθ' ἣν ἔχει πυκνὴν συνήθειαν ὁ Αἰσχύλος ἐν τῷ ἀποσπάσματι 304·

τοῦτον δ' ἐπόπτην ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν
πεποικίλωκε κ. τ. λ.

Λέγει δὲ τὸν ἔποπα εἰς δυ κατὰ τὸν γνωστὸν μῦθον ἀπαρνιθώθη ὁ αἰσχρουργὸς Τηρεὺς.

Τὸ θηλυκὸν ἐπῶπις δὲν εὐρόν που παραδεδομένον, ἀποκατέστησε δ' αὐτὸ ὁ Meineke ὡς τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν πόλεως ὄνομα (Ἐπῶπιν) ἐν τοῖς τοῦ Στράβωνος, σ' 259 (τόμ. Α' σελ. 356) ἀντί τοῦ καὶ παρὰ τῷ Κοραῖ (τόμ. Α' σελ. 349) κειμένου Ἐσῶπιν τάδε παρατηρήσας ἐν τῷ βιβλίῳ τῶ ἐπιγεγραμμένῳ Vindiciarum Strabonianarum liber (Berolini 1852), ἐν σελ. 59· «Ἴδρυται δ' ἡ πόλις ἐπ' ὄρρους ἦν Ἐσῶπιν καλοῦσιν. De Locis haec dicuntur Epizephyriis, sed pro Ἐσῶπιν scribendum haud dubie Ἐπῶπιν. Hoc enim nomen, non item alterum, Graeci locis, a quibus late prospectus pateret, indere solebant. E p o p o i s montis nomen est in Pithecusis apud Plinium NH. 2, 89 qui Ἐπωμεύς male [ἀντί τοῦ Ἐπωπεύς] dicitur in libris Strabonis lib. 5 p. 248. Eodem Ephyrae [τῆς Ἀκροκορίνθου, τῆς Ἐπωπῆς] nomen revocandum esse monui ad Stephanum Byz. p. 275, 3». Εἰς τὴν ἐν τῷ στίχῳ 1175 τῆς Λυκόφρονος Ἀλεξάνδρου κειμένην λέξιν ἐπωπίδα φέρεται ἀρχαῖον σχόλιον τὸ ἐξῆς· «εἰ μὲν δασέως τὴν ἀκόλουθον, εἰ δὲ φιλῶς τὴν ἐπίσκοπον διὰ τὰς ὤπιας», ὁ δὲ Ἡσύχιος ἀνέγραψε καὶ τὴν λέξιν «Ἐπωπίς· Δημήτηρ παρὰ Σικυωνίοις». Μεθρημήνευσε δὲ ὁ Pape τὸν Ἐπωπέα (λόφον) Schauenstein (καὶ τὸ Ὁξῶωπον πόλεως ὄνομα Schauenburg).

Τὰ τοῦ Meineke ἀναγνούς τις ἴσως ἀν προτιμῆσθαι τὸ τοῦ Ἡσυχίου ἐπῶπει νὰ μεταγράψῃ ἐπωπεῖ (παρὰ τὸ ἐπωπεύς—Ἐπωπεύς). ἴσως δὲ ἄλλος ἦτοι φυλάσσων τὸν παραδεδομένον τόνον ἢ μεταβάλλων αὐτὸν (ἐπωπεῖ) θὰ εἰκάσῃ τριτόκλιτον ὄνομα ἐπῶπης—ἐπωπής. Ἀσφαλέστατον τοῦ πρωτοκλίτου ὀνόματος ἐπῶπης μάρτυρα προσάγω ἐγὼ τὸ Μυτιληναϊκὸν ἐπίγραμμα ᾧ καὶ δίδωμι τὸν λόγον μετὰ βραχεῖαν παρατήρησιν, τὴν ἐξῆς· ἐν τῷ ἐπιγράμματι κεῖται τὸ Ζηνεῖ—πανεπῶπη· ἐκαλεῖτο ἄρα ὁ Ζεὺς καὶ ἐπῶπης, ὁ

δ' ἄγνωστος τῆς Μυτιληνῆς ἐπιγραμματοποιὸς ἐκόσμησε τὸν ἄνακτα ἀνδρῶν τε θεῶν τε καὶ τῶ ἐπιτεταμένην τὴν ἔννοιαν ἔχοντι ὀνόματι πανεπώπης. Εἶναι δὲ πανεπώπης οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ πανεπόπτης (πανεπόψιος) καὶ παντεπόπτης ὧν ὀνομάτων τὸ πανεπόπτης ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος ὡς ἐκ τοῦ μέτρου οὐδαμῶς ἐκώλυετο νὰ μεταχειρισθῇ. Ὁ Αἰσχύλος ἐν Εὐμενίδων στίχῳ 1046 εἶπε τὸ «Ζεὺς ὁ πανόπτας» εἰς δ' ἴσως ἀναφέρεται τὸ τοῦ Ἑσυχίου «πανόπτης· πολυόφθαλμος. Ζεὺς. Ἀχαιοί» (Nauck Ἀχαιοῦ fragm. 53, σελ. 758). Ὁ Δικαίόπολις τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Ἀχαρνέων στίχῳ 414 καὶ τοῖς τούτῳ ἐξῆς ἀντιβολήσας τὸν Εὐριπίδην ὧδε

δός μοι ῥάκιόν τι τοῦ παλαίου δράματος·
δεῖ γάρ με λέξαι τῷ χορῷ ῥῆσιν μακρὰν,
αὕτη δὲ θάνατον, ἦν κακῶς λέξω, φέρει

καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ παιδὸς Κηρισοφῶντος, κελευσθέντος ὑπὸ τοῦ τραγικοῦ, τοῦ Τηλέφου τὰ ῥακίωματα χαριέντως ἀναφανεῖ

ὁ Ζεῦ διόπτα καὶ κατόπτα πανταχῆ

εἰς ὃν στίχον ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς (ἐκδ. Dübner σελ. 14, 52) παρέτηρησε τὰ ἐξῆς· «ταῦτά φησιν ἐπεὶ πολυτροπία ἦν τὰ ῥάκια δι' ὧν ἦν πάντα ἐπισκοπῆσαι. Καὶ ὁ Ζεὺς δὲ παντεπόπτης λέγεται». Κεῖται δὲ καὶ παρ' Ἑσυχίου «παντεπόπτης· ὁ πάντα καθορῶν». Ἴδὲ καὶ Nauck fragm. adesp. 43, σελ. 847.

Τὸ Μυτιληναϊκὸν μνημεῖον, ἐφ' οὗ κεῖται τὸ ἐπιγράμμα, ἐξετάσθη ἐν βάθος δύο πηχέων μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ 1898 ἐν τῷ κήπῳ ἰδιωτικῆς οἰκίας τοῦ φρουρίου, ἔχει δὲ τὸ σχῆμα τῶν συνήθων στηλῶν. Ἡ στήλη εἶναι ἀνωμάλως ἀποκεκρουσμένη τὸ ἡμισὺ που κάτω μέρος· καὶ τὸ μὲν πλάτος ἐκάστης τῶν τεσσάρων πλευρῶν εἶναι 036, τὸ δὲ ὕψος τῆς μὲν πλευρᾶς τοῦ προσώπου τὸ ἐλάχιστον 031 (ἀριστερᾷ τῷ ὀρῶντι) καὶ τὸ μέγιστον 046 (δεξιᾷ), τὸ δὲ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τὸ ἐλάχιστον 046 (κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν ἀκμῆν) καὶ τὸ μέγιστον 047 (κατὰ τὴν ἐτέραν τῆς πλευρᾶς ἀκμῆν). Κοσμήματα διασώζει ἡ στήλη ἄνω μὲν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ προσώπου καὶ τῆς δεξιᾶς ἐγγεγλυμμένα πτερούγια, ἐν δὲ τῷ μέσῳ (ὑπὸ τοῖς γράμμασιν) ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης πλευρᾶς ἀποκεκρουσμένον στέφανον, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας τὸ ἄνω μέρος καθέτου ῥαβδοειδοῦς πράγματος ἀπολήγον εἰς σφαιρίδιον καὶ αἰχμῆν. Ὁ ρυθμὸς τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ χρόνους τοὺς περὶ Χριστόν.

Τὸ ἐπίγραμμα φέρεται κατὰ τέσσαρας στίχους ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν· καὶ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς μὲν τοῦ προσώπου (α) κεῖνται τάδε

(α) ΖΗΝΙΘΕΩΝΥΠΑΤΩΠΑΝΕΠΩΠ
ΗΔΕΠΟΣΕΙΔΑΩΝΗΠΑΝΑΣΦΑΛΙΟΙ.
ΖΩΣΙΜΗΟΥΡΑΝΙΟΙΟΘΕΟΥ
ΣΥΝΗΠΙΑΙΔΙΣΦΕΤΕΡΩΠΑΝ

ἐπὶ τῆς πλευρᾶς δὲ τῆς δεξιᾶς (β) τάδε

(β) ΗΚΑΙΠΛΟΥΤΩΝΙ
ΑΝΕΘΗΚΕ
ΣΩΘΕΙΣΑΠΡΟΝΟΙΑΙΣ
ΤΑΣ ΖΩΟΥΣΔΕΛΛΑΒΟΥΣΑ.

Οἱ στίχοι α καὶ β 1 καὶ 2 κείνται ἐπὶ τῆς στεφάνης ἐν ἐγ-
γλυφαῖς, οἱ δὲ α καὶ β 3 καὶ 4 ὑπὸ τῆς στεφάνῃ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν
πλευρῶν. Βεβλαμμένα εἶναι τὰ γράμματα ΑΩ (Ποσειδάωνι), Α
(ἀνέθηκε), Υ (Θεοῦ), Ο τὸ δεύτερον (προνοίαις), Ν (πάντας),
Β καὶ Α τὸ δεύτερον (λαβοῦσα), παντελῶς δὲ ἠφανισμένον τὸ Σ τὸ
δεύτερον (πανασφάλιους). Τοῦ γράμματος Η τῆς λέξεως πανε-
πώπη τὸ πρῶτον σκέλος κείται ἐν τῇ πλευρᾷ α πλησίον αὐτῆς τῆς
ἀκμῆς, τὸ δὲ δεύτερον μετὰ τῆς ἐνούσης τὰ δύο σκέλη γραμμῆς ἐν τῇ
πλευρᾷ β· δηλονότι ὁ χαρακτὴρ μὴ προνοήσας κατέφυγεν εἰς τὸν τοι-
οῦτον τρόπον διὰ τὸν χώρον. Τὸ ἐπιγράμμα ἀναγνωστέον·

Ζηνὶ θεῶν ὑπάτῳ πανεπώπῃ καὶ Πλούτῳ
ἢδὲ Ποσειδάωνι πανασφάλιουσιν ἀνέθηκε
Ζωσίμη οὐρανίῳ θεοῦ σωθείσῃ προνοίαις
σὺν παιδί σφετέρῳ, πάντας ζωούς δὲ λαβοῦσα.

Ἐπὶ τῆς ἀνω ἐπιπέδου πλευρᾶς γεγραμμένοι εἶναι κύκλος ἔχων
κροίστην ἐν τῷ μέσῳ· πάντως ἀνεστηριμένον ἦτο ἐκεῖ πράγμα τι δι-
οῦ ἢ Ζωσίμη εἶχε κοσμήσῃ τὸν βωμὸν τὸν ἀνατεθέντα τοῖς θεοῖς σω-
τήρῃν. Ὅτι δὲ ὁ κίνδυνος ἦτο πιθανῶς χειμασμός ἐν πελάγει, τοῦτο
διδάσκουσι μὲν ἄλλα ὅμοια τῆς Λέσβου περὶ ἐπιγράμματα («χειμα-
σθέντες ἐν πελάγει θεῶ ὑψίστῳ χρηστήριον», ἀντὶ τοῦ συ-
νήθους χρηστήριον, G. Paton Inscript. Gr. insul. Lesbi, Berol-
lini 1899, ἀρ. 119, σελ. 45), διδάσκει δὲ τοῦ Ποσειδῶνος παν-
ασφάλιου ἢ μνεία περὶ οὗ καὶ νῦν ὁ λόγος.

2) Πλούτων καὶ Ποσειδῶν πανασφάλιοι.

Πλὴν τῆς λέξεως πανεπώπῃς πρῶτον νῦν ἐκ τοῦ ἐπιγράμ-
ματος γινώσκειται καὶ ἡ λέξις πανασφάλιος· ἀλλ' ὡςπερ γνωστὸν
ἦτο τὸ προσηγορικὸν ὄνομα ἐπώπῃς οὕτω κατὰ θαυμαστὴν τύχην καὶ τὸ
ἐπίθετον ἀσφάλιος δὲν εἶναι ἀγνωστον καὶ δὴ ὡς τοῦ Ποσειδῶνος
αὐτοῦ ἐπίθετον. Πρῶτος μάρτυς, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, εἶναι ὁ Ἀριστο-
φάνης ἐν Ἀχαρνέων στίχῳ 682

οἷς Ποσειδῶν ἀσφάλειός ἐστιν ἢ βακτηρία

εἰς ὃν ὁ σχολιαστὴς (Dübner, σελ. 19, 22) ἐσημειώσατο τὰ ἑξῆς· «Ἀ-
σφάλειος Ποσειδῶν παρὰ Ἀθηναίους τιμᾶται — Τιμᾶται δὲ Πο-
σειδῶν ἀσφάλειος παρ' αὐτοῖς ἵνα ἀσφαλῶς πλέωσιν».

Ὁ Πυρραϊκὸς ἐν μὲν τοῖς Λακωνικοῖς, γ' 11, 8 γράρει: «τούτων δὲ οὐ πόρρω Γῆς ἱερὸν καὶ Διὸς ἐστὶν Ἀγοραίου, τὸ δὲ Ἀθηναῖς Ἀγοραίας καὶ Ποσειδῶνος δὲ ἐπονομάζουσιν Ἀσφαλίον»· ἐν δὲ τοῖς Ἀχαϊκοῖς, ζ' 21, 3 πραγματευόμενος περὶ τῶν κατὰ τοὺς Πατρεῖς παρατηρεῖ: «πρὸς δὲ τῷ λιμένι Ποσειδῶνός τε ναὸς καὶ ἀγαλμὰ ἐστὶν ὀρθοῦ λίθου. Ποσειδῶνι δὲ παρέξ ἢ ὀπόσα ὀνόματα ποιηταῖς πεποιημένα ἐστὶν ἐς ἐπῶν κόσμον καὶ ἰδίᾳ σφίσι ἐπιχώρια ὄντα ἕκαστοι τίθενται τοσαῦτα ἐς ἅπαντας γεγόνασιν ἐπικλήσεις αὐτῶ, Πελαγαῖος καὶ Ἀσφαλίος τε καὶ Ἴππιος.»

Ὁ Στράβων α' 57 κ. ἐ. πραγματευόμενος περὶ τῶν μεταβολῶν ὧν ἕνεκα γίνονται αἱ ἐπικλύσεις καὶ ἀναφέρων ὅτι «ἀνὰ μέσον Θήρας καὶ Θηρασίας ἐκπεσοῦσαι φλόγες ἐκ τοῦ πελάγους ἐφ' ἡμέρας τέτταρας, ὥστε πᾶσαν ζεῖν καὶ φλέγεσθαι τὴν θάλατταν, ἀνεφύσησαν κατ' ὀλίγον ἐξαίρομένην, ὡς ἂν ὀργανικῶς συντιθεμένην ἐκ μύδρων νῆσον ἐπέχουσαν δώδεκα σταδίων τὴν περίμετρον» παρατηρεῖ: «μετὰ δὲ τὴν παῦλαν τοῦ πάθους ἐθάρρησαν πρῶτοι Ῥόδιοι θαλαττοκρατοῦντες ἐπιπροσπλευσαι τῷ τόπῳ καὶ Ποσειδῶνος Ἀσφαλίου ἱερὸν ἰδρύσασθαι κατὰ τὴν νῆσον. Ἐν δὲ τῇ Φοινίκη φησὶ Ποσειδῶνιος γενομένου σειμοῦ καταποθῆναι πόλιν ἰδρυμένην ὑπὲρ Σιδῶνος» κτλ.

Ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ κεφαλαίῳ 36 τοῦ βίου τοῦ Θησεῦς διηγούμενος τὰ κατὰ Κίμωνα κομισάντα εἰς Ἀθήνας ἐκ Σκύρου τὰ ὄστα τοῦ Θησεῦς καὶ τὴν ὑποδοχὴν τῶν Ἀθηναίων ἐπιφέρει: «ὅτι πθυσιαν ποιοῦσιν αὐτῷ τὴν μεγίστην ὀδὴν Πυρραϊκῶνος ἐν ἣ μετὰ τῶν ἡθίων ἐκ Κρήτης ἐπανήλθεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις ὀδοδαίς τιμῶσιν αὐτὸν ἢ διὰ τὸ πρῶτον ἐκ Τροϊζῆνος ἀφικέσθαι τῇ ὀδῷ τοῦ Ἐκατομβαιῶνος, ὡς ἱστόρηκε Διόδωρος ὁ περιήγητης, ἢ νομίζοντες ἐτέρου μᾶλλον ἐκείνῳ προσήκειν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκ Ποσειδῶνος γεγενῆναι λεγομένην. Καὶ γὰρ Ποσειδῶνα ταῖς ὀδοδαίς τιμῶσιν. Ἡ γὰρ ὀδοδὰς κύβος ἀπ' ἀρτίου πρῶτος οὔσα καὶ τοῦ πρώτου τετραγώνου διπλασία τὸ μόνιμον καὶ δυσκίνητον οἰκεῖον ἔχει τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως δὲ καὶ ἀσφαλίον (ἀσφαλείον Sintenis κατ' εἰσηγήσαν τοῦ Cobet, *Miscell. crit.* σελ. 111) καὶ γαιήογον προσονομάζομεν.»

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ χωρία, τὰ εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἀσφαλίον ἀναφερόμενα, ἠδυνήθη ἐκ πτωχῆς βιβλιοθήκης ὀρμώμενος ἐγὼ νὰ εὔρω, ὅπερ δὲ ἐν τέλει δὲν θέλω νὰ παραλίπω εἶναι: τὸ ἐξῆς: τὸ ἐξῆς τῶν ἐν τοῖς στίχοις 1 καὶ 2 τοῦ ἐπιγράμματος λεγομένων δὲν καλύει ἵνα εἰς τοὺς ἀσφαλίους καταλεχθῇ καὶ ὁ Ζεὺς, ἰδιαζόντως αὐτὸς διὰ τῶν ὀνομάτων ὕπατος (παρ' Ὀμήρῳ «ὑπατος θεῶν») καὶ «ὑπατος κρείοντων» (πολλαχῶς) καὶ πανεπιπέτης προκεκοσμημένος: προτιμῶ δ' ἐγὼ νὰ νομίζω ὅτι ὁ ποιητὴς ἀσφαλίους (πανασφαλίους) ἐγίνωσκεν ὄντας τὸν Πλούτωνα καὶ τὸν Ποσειδῶνα. Πάντως

δὲ τῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων πανεπιπέτης καὶ πανασφάλιοι
ἀλλότριον δὲν ἐγένετο ὁ ἄγνωστος ποιητὴς εἶπε

πάντασ ζώουσ δὲ λαβούσα.

Τῶν θεῶν ὁ Πλούτων ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τῆς Λέσβου ἐπιγράμματι
ἀναφέρεται, ὁ Ποσειδῶν ἐν δυοῖ, Paton ἀρ. 95 (σελ. 41) καὶ 484
(σελ. 97 «Ποσειδῶνος Μυχίω»), καὶ ὁ Ζεὺς ἐν ἱκανοῖς ἐπιγράμμασι
μετὰ τῶν ὀνομάτων Αἰθέριος ἀρ. 484 (σελ. 97 «Δίος Αἰθέρω»),
Κράτιστος καὶ Μέγιστος ἀρ. 278 (σελ. 71 «ὁ κράτιστος καὶ
μέγιστος θεῶν Ζεὺς») καὶ Σωτήρ ἀρ. 498 (σελ. 101 «Δι τῷ Σώ-
τηρι»). Τὸ Ὑψίστος ὄνομα ἀπονέμεται ἀπλῶς εἰς τὸν «Θεόν» ἐν
ἀρ. 115 (σελ. 45 «Θεῶ ὑψίστω»), 119 καὶ 125 (σελ. 46), τὸ δ'
ὑπατος οὐδαμοῦ εὐρίσκεται κείμενον οὐδὲ τὸ οὐράνιος. Συνέ-
πτωσις ἀξία μνείας εἶναι ἡ τοῦ ἐπιγράμματος 126 (σελ. 46) Ζωσί-
μη· «Ζωσίμη—Θεῶ κεραυνίῳ ὑψίστῳ εὐχὴν ἀνέθηκεν». Ἐγένετο ἡ
αὐτὴ (καὶ τοῦτο τὸ μάρμαρον κεῖται ἐν τῷ φρουρίῳ) ἢ ἄλλη τις;

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΚΩΣ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΑ.

1) Διονύσου «Ἐρέτα θύσα, εὐία»

καὶ θίασοι «δροφοφόρος καὶ πρινοφόρος».

Ἀναγράφας ὁ Κουμανούδης ἐν τῇ σελίδι 185 τῆς Συναγωγῆς
τὴν λέξιν κατὺ (=κατὰ) ἐκ Τεγεατικοῦ ἐπιγράμματος παρετήρησε
τὰ ἐξῆς· «ἡ ὁμοίας γραφῆς πρόθεσις ἀπὸ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς σύνθετα
ἤδη ἐμνημονεύθησαν ἐν τῷ Θησαυρῷ ἐξ ἐπιγραφῶν Μυτιλήνης, ἀλλὰ
δὲν ἐπέρασαν καὶ εἰς ἄλλα λεξικά. Τόσον εἴμεθα συντηρητικοὶ τοῦ πα-
λαιότεν ἐκ βιβλίων μόνον περιελθόντος εἰς ἡμᾶς ὑλικῷ τῆς γλώσ-
σης καὶ φοβούμεθα μὴ παρὰ τῶν καταράτων λήθω» ταραχθῶσιν ἡμῶν
οἱ κύκλοι, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὐδαιμόνως καὶ ἀνευδραῖς διάγομεν οἱ
πολλοί.»

Ἐξ ἐπιγραμμάτων τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς ἄλλης Μακεδονίας
ὁ Κουμανούδης κατεχώρισεν ἐν τῇ Συναγωγῇ πᾶν ὀλίγας λέξεις, ὁ δὲ
λόγος τοῦ πράγματος εἶναι ὅτι ἡ Μακεδονία ὡσπερ κατὰ πολλὰ ἄλλα
οὕτω καὶ κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἐπιγράμματα εἶναι καὶ νῦν ἔτι ἄνευ ὑπερ-
βολῆς terra incognita. Μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐγένετο ὑπὸ Γάλλων

καὶ Γερμανῶν, Ἀγγλῶν καὶ Ῥώσων (οἱ Ἕλληνες καὶ δὴ οἱ Μακεδόνες εἶναι σπάνιοι καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ) ἀρχὴ συστηματικωτέρας τινὸς ἐρεύνης καὶ μελέτης τῶν κατὰ τὴν ἱστορικωτάτην χώραν, αὐτὴ δὲ ἡ Θεσσαλονικὴ γνωστοτάτη οὔσα ὡς νῆα πόλις εἶναι σχεδὸν ἀγνωστος ὡς παλαιά. Τρία ἐπιγραμματικὰ παραδείγματα θὰ καταστήσωσι σαφῆ τὸν λόγον, ἀποσπῶ δ' αὐτὰ ἐκ τῆς Συλλογῆς μου.

Ἐταῖρος πάλαι τῆς ἐν Ῥώμῃ Γαλλικῆς Σχολῆς ἀπλοῦς, νῦν δὲ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου διαπρεπῆς, ὁ γνωστότατος λόγιος ἀββᾶς Duchesne ἐξέδωκεν ἔτει 1876 ἐν τῷ πολυτίμῳ ἔργῳ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ Mémoire sur une mission au mont Athos, ἐν τῇ σελίδι 34 καὶ ὑπὸ τῷ ἀριθμῷ 44 πλείστου λόγου ἄξιον ἐπίγραμμα στήλης (ὑψους 084 καὶ πλάτους 049) ἐμπεπηγμένης ἐν τινι τῶν τζιαιμίων τῆς Θεσσαλονικῆς. Χάριν εὐκολίας παρατίθημι τὴν ἔκδοσιν τοῦ Duchesne (β ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῷ τὸ πρόσωπον τῆς στήλης, α, ὀρῶντι πλευρᾶς καὶ γ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς) κατὰ τὴν ἐν τοῖς μικροῖς γράμμασιν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐπιγράμματος, φυλάσσων τὰ κεφαλαῖα γράμματα ἔνθα ὁ ἐκδότης ἠπόρησεν ἀναγνώσεως αὐτῶν

(β)

Ἰέρεια ΘΥΣΑ

EYGE . ΑΠΡΙΝΟ

ΦΟΡΟΥ καὶ (κατα-)

δίπῳ εἰς μνί- (λεπῶ)

ας χάριν αἰω-

νίας ἀνπέλων

πλέθρα δύο

σὺν τεσ . αφρο . ο (ταῖς τάφροις)

ὅπως ἀπ (ἀπ αὐτῶν)

10

(γ) 15

καὶ οἱ μύστε (μύσται)

μικρὸς, μέ-

γας, ἕκαστος

στέφανον . ῥο-

δινόν . οδε . ηε- (ὁ δὲ μὴ ἐ-)

20

νένκας μνη . τηετ (μὴ μετε-)

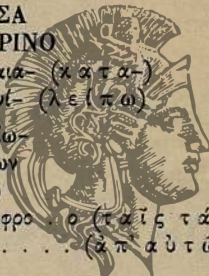
χέτω μου τῆς

δωρεᾶς . Αἰαν (Ἐὰν)

δὲ μὴ ποιήσω-

σιν ΕΙΝΕΛΥΤΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

25 ΤΟΥΔΡΟΙΟΦΟ
 . . . ΝΟΣΙΑΣΟΥΕ
 ΥΤΟΙ . . .

Καὶ ἀνακριβῶς τε ἐκδεδομένον καὶ ἀτελῶς ἀνεγνωσμένον τὸ ἐπιγράμμα κατώρθωσεν ὁ εἰδήμων τῶν ἱστορικῶν πραγμάτων Duchesne νὰ ἐρμηνεύσῃ καλῶς τὰδε γράψας· «Il s'agit d'une fondation funèbre. Deux plethres de vignes (environ trois hectares), entourés de fossés, sont laissés par une prêtresse pour que certains rites soient accomplis sur sa tombe. Des initiés doivent apporter une couronne de roses, sous peine de n'avoir point part aux liberalités posthumes de la défunte. Sans doute il s'agit d'un de ces repas solennels très-répandus dans tout le monde romain à l'époque impériale, et que l'on désignait par le nom de Rosalia.»

Πρὸ τῆς παραθέσεως τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως καὶ ἀναγνώσεως, ἡ ἀνάγνωσις θὰ δεῖξῃ καὶ ὅτι ἐν τῷ ἐπιγράμματι πρόκειται περὶ ἱερείας Βακχικῶν θιάσων, ἀξία μνηεῖς εἶναι ἱστορία τις τοῦ ἐπιγράμματος. Ὁ ἀββάς Belley ἐν τῇ πραγματεῖα αὐτοῦ τῇ ὀνομασμένῃ Observations sur l'histoire et les monuments de la ville de Thessalonique (1777), ἐν ταῖς σελίσαι 125 καὶ 133 (Tafel de Thessalonica σελ. 327 καὶ 335) ποιεῖται λόγον περὶ ἐπιγραμμάτων ἀντιγραφέντων ἐν Θεσσαλονίῃ ὑπὸ τοῦ ἐκ Μασσαλίας πράκτορος (agent) J.-B. Germain, ἔτεσι 1745 καὶ 1748 γραμματικῶς διτος τοῦ ἐν Θεσσαλονίῃ Γαλλικοῦ προξενείου. Ὁ πολὺς Boeckh μάλιστα ἀνεζήτησεν ἐν Παρισίοις χάριν τοῦ Corpus αὐτοῦ τὴν συλλογὴν τῶν ἀντιγράφων τοῦ Germain· καὶ ὁ Germain, ὡς πρὸ πέντε ἐτῶν ἐφανερῶθη, τὴν συλλογὴν ἀληθῶς ἀπέστειλεν ἔτει 1748 πρὸς τὸν τότε ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν τῆς Γαλλίας κόμητα Maurepas. Τῆς συλλογῆς ἐγένετο ἔπειτα, ἄγνωστον δὲ πῶς, κτήτωρ ἰατρός τις, ὁ ἐκ τῆς πόλεως Avignon Calvet δς ἔτει 1810 διέθετο τὸ χειρόγραφον τῇ πατρίδι. Ἡ συλλογὴ κεκρυμμένον βίον ἔζησεν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Avignon μέχρι τοῦ ἔτους 1892 καθ' ὃ ὁ Labande ἐξέδωκε κατάλογον τῶν χειρογράφων. Διαπρεπὴς λόγιος, ὁ Omont ἐδημοσίωσεν ἔτει 1894 τὰ ἐπιγράμματα (44 ὄντα) ἐν τῷ ΚΔ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τῶν Παρισίων οὗ τὸ ὄνομα εἶναι Revue Archéologique, ἐν σελ. 201—214.

Τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τοῦ Germain ἐξέθηκεν ὁ Omont ἐν τῇ σελίδι 200 κρίνων αὐτὸ ἐν σχέσει πρὸς τὰ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἀναφερόμενα ἔργα τοῦ Boeckh, τοῦ Le Bas, τοῦ Heuzay καὶ αὐτοῦ τοῦ Duchesne, ἀπερήγατο δ' ὅτι ὁ Germain παρέδωκεν ἡμῖν 23 ἐπιγράμματα ἄγνωστα ἄλλως ὄντα. Μέλλων περὶ τε τούτου τοῦ πράγματος καὶ

περί ἄλλων πραγμάτων νὰ διαλάβω ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς ἐν ἐπιτη-
δειοτέρῳ τόπῳ παρατηρῶ νῦν ἀπλῶς ὅτι τὸν Omont διέφυγεν ὅτι τὸ
ὑπ' ἀριθμῷ 23 (Rev. σελ. 209) ἐπίγραμμα τοῦ Germain εἶναι τὸ αὐτὸ
τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 44 τοῦ Duchesne, τῷ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθέντι
ὑπ' ἐμοῦ. Εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ δύο ἐκδόσεις διαφέρουσι πλεῖστον ἀλλή-
λων καὶ ὅτι ὁ μὲν Germain ἀνέγνω τινὰ ἄ κείμενα ἔτι ἐπὶ τοῦ μαρμά-
ρου παρεῖδεν ὁ Duchesne, ὁ δὲ Duchesne τινὰ ἄ παλαιά κάλλιον σωζό-
μενα παρεῖδεν ὁ Germain· ἀλλὰ παρὰ πάσας τὰς διαφορὰς οὐ μόνον
ἢ ἐν ἄλλοις παρατηρουμένη ὁμοιότης ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀντιγρα-
ψάντων εἰρημένα περὶ τοῦ τόπου τοῦ μνημείου οὐδεμίαν καταλείπουσι περὶ
τοῦδε ἀμφιβολίαν, ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα πρόκειται ἡμῖν. Καὶ ὁ
μὲν Duchesne ὀρᾷ τὰ ἑξῆς· «Ce texte se lit sur deux faces [β καὶ
γ] opposées d'un cippe carré, dans la mosquée Eski-Djouma.
Il est enterré au tiers de sa hauteur; aussi les dernières lignes
de chaque colonne font défaut»· ὁ δὲ Germain τὰ ἑξῆς· «Dans
la mosquée appelée Eski Juma, autrefois la Panaghia par
les Grecs. Ce pied d'estal est à quatre faces; il est enterré
jusqu'à la 12e ligne d'écriture — On découvre, à une autre face
de ce pied d'estal, deux lignes d'écriture ainsy [α]; le reste de
l'inscription est tout inutilé.»

Παρατίθημι ἐν μικροῖς γράμμασι καὶ τοῦ Germain τὴν ἑκδόσιν·

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

- (γ) 15 κλισιμισοτε
 μικροσ . . . με
 γασεκδετοσ
 ετε . φανορο
 δινοδοεκησ
- 20 νενπλσμηιετε
 γετωμουνε
 δσωμεασλτλν .
 δεμηποιηση
 σηνε . ινειλυλα
- 25 τουαροιοφιο
 . . . ερασουσ .

Τὰ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς (β) κείμενα γράμματα παρεῖδεν ὁ Germain· ὁ δὲ Duchesne ἀντιγράφας αὐτὰ παρεῖδε τὰ ἐπὶ τῆς στε-
φάνης τοῦ προσώπου τῆς στήλης, σφίζοντος ἐν τῷ μέσῳ (ἀποκεκρουσμένης)
ἀναγλύφου εἰκόνος ἔχνη, κείμενα γράμματα (α) ἃ ἀντέγραψεν ὁ Ger-
main ὡδε·

. . ιυφοσ . . ιηνοσχο .
. φι ιησσιο .

comme il (sc. le c i p p e) se trouve placé dans un endroit très-obscur, la lecture est fort difficile et doit se faire autant avec les doigts qu'avec les yeux.»

Τῆς ἀντιγραφῆς, ἣν ἔτει 1888 καὶ μηνὶ αὐτοῦ Ὀκτωβρίῳ κα-
τάρθωσα μετὰ τοῦ φιλαρχαίου λατροῦ Ν. Κεχαγᾶ († 1890 τῇ 10 Φε-
βρουαρίου), τὴν ἀκρίβειαν δύναμαι νὰ ἐγγυηθῶ. Οἱ στίχοι β 14—16
κεῖνται κεκρυμμένοι ὑπὸ τῆ γῆ, παραδόξως δὲ δέν μοι ἐπετράπη ἡ ἐν
τῷ μέρει τούτῳ ἐκσκαφὴ τῆς πλευρᾶς β, ἐπιτραπέισις τῆς ἐκσκαφῆς
τῆς πλευρᾶς γ ἐν τῷ μέρει τῶν στίχων 28—29.

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Germain πᾶς λόγος εἶναι πε-
ριττός· ὅσον δὲ εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ ἀνάγνωσιν τοῦ Duchesne, παρα-
τηρῶ ὅτι αὐτῆς οὐ μικρὸν διαφέρει ἡ ἐμὴ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν τοῖς
στίχοις 12—13 (β π ω ς ἀ π ο φ[έ ρ ω] ν τ α ι α ἰ μ ο ἰ ἀ ν τ ῖ τ ῶ ν δ π ω ς
ἀ π' [α ὑ τ ῶ ν]), ἔτι δὲ μεῖζον ἐν τοῖς στίχοις 27—28
ἐν οἷς ἀνεκαλύφθησαν αἱ λέξεις θ ρ ο ι ο φ ὀ ρ ω ν καὶ θ ε ι ἄ σ σ ο υ· καὶ
ἐκ μόνης δὲ τῆς δευτέρας τῶν λέξεων τούτων, τῆς δηλούσης μάλιστα
«τὸν τῷ Διονύσῳ παρεπόμενον ὄχλον», γίνεται δῆλον ὅτι τὸ ἐπίγραμμα
ἀναφέρεται εἰς τὴν διαθήκην ἱερείας Βάκχικων θιάσων· Εὐριπίδης
ἐν Βακχῶν στίχῳ 220 «Διόνυσον — τιμώσας χοροῖς | πλήρεις
δὲ θιάσοισιν ἐν μέσοισιν ἐστάναι | κρατήρας.»

Ἄλλ' αἱ σπουδαιόταται ἐν τῇ ἀναγνώσει διαφοραὶ εἶναι ἐν τοῖς
στίχοις 4—6· ὁ Duchesne ὀρθῶς ἐκδίδει τὰ γράμματα ΘΥΣΑ καὶ
ΕΥΕ ΑΠΡΙΝΟΦΟΡΟΥ παραδόξως οὐ μόνον δὲν ἀνέγνω αὐτὰ ἀλλὰ
καὶ παρετήρησεν ὅτι ἐν αὐτοῖς λαθάνει «le nom de la prêtresse et
celui de son père»· ἀλλὰ τῆς ἱερείας τὸ ὄνομα ἀναγράφεται ἐπὶ τοῦ
προσώπου τῆς στήλης (α 1) ἐφ' οὗ τὰ (γυν. δυστυχῶς ἐσφυροκοπημένα)
γράμματα ἐδήλουν πάλαι καὶ τὸ ἔτος τοῦ ἐπιγράμματος καὶ δὴ κατ'
ἀμφοτέρους τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ ἐν χρήσει ὄντας τρόπους (Boeckh Corp.
II ἀρ. 1970, Heuzey Mission de Macédoine σελ. 274 καὶ Duchesne
σελ. 21. Ἐπανορθωτικὰ τῆς παλαιᾶς γνώμης εἶναι τὰ τοῦ Kubitschek,
Arch.-Epigraph. Mittheil. aus Oest.-Ung. XIII (1890) σελ. 120).

1) Κατ' ἐμὲ τὰ γράμματα ΘΥΣΑ καὶ ἦσαν καὶ εἶναι ἀναγνώ-
σεως ἀξιώτατα: θ ὑ σ α. Τῶν τοῦ Διονύσου ἀκολούθων τινὲς καλοῦνται
ὑπὸ τῶν παλαιῶν Θ υ ἱ α ι (Στράβων ι' 468 «Διονύσου δὲ Σειληοῦ τε
καὶ Σάτυροι καὶ Τίτυροι καὶ Βάκχαι Λῆναι τε καὶ Θ υ ἱ α ι») καὶ λοι-
παί· Σοφοκλῆς ἐν Ἀντιγόνης στίχῳ 1150 «προφάνθ' ὦ Ναξίαις σαῖς
ἅμα περιπόλοις | Θ υ ἱ α ι σ ι ν α ἴ σ ε μ α ι ν ὀ μ ε ν α ι π ἄ ν ν η χ ο ι | χ ο ρ ε ὐ ο υ σ ι
τὸν ταμίαν Ἰαχχον» κατὰ διόρθωσιν τοῦ Boeckh ἀντὶ τοῦ τῶν χειρο-
γράφων θ υ ι ἄ σ ι ν), Θ υ ι ἄ δ ε ς (Αἰσχύλος ἐν Ἐπτά ἐπὶ Θήβας στίχῳ
498 «βακχᾶ πρὸς ἀλκὴν Θ υ ι ἄ ς ὤ ς») καὶ 835 «ἔτευξα τύμβῳ μέ-
λος | Θ υ ι ἄ ς»· Ἡσύχιος «Θ υ ι ἄ ς· Βάκχη, οἱ δὲ Μαινιάς») καὶ
Θ υ σ τ ἄ δ ε ς (Ἡσύχιος «Θ υ σ τ ἄ δ ε ς· Νύμφαι τινές, αἱ ἔνθεοι καὶ

Βάκχαι), τελετήν δὲ τοῦ Βάκχου παρὰ τοῖς Ἑλλείοις ὁ Πausanias ἐ' 26 μνημονεύει τὰ Θυῖα. Τῆς θυσίας λέξεως ὡς ἐπιθέτου ὀνόματος ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Aischylos ἐν Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας στίχῳ 269 «θυστὰδος βοῆς» εἰς ὃ χωρίον φέρεται ἀρχαῖον σχολίον· «τῆς παρὰ ταῖς θυσαῖς γινομένης ἀφ' ἧς ἐνίοτε καὶ ἡ Βάκχη. Σημαίνει γὰρ καὶ τοῦτο καὶ τὴν καθαρὰν ἐσθῆτα ὡς παρ' Εὐριπίδῃ». Ἐὰν μὴ πάνυ ἀστοχῶ, ὁ σχολιαστής τότε λέγει, ὅτι ἡ λέξις θυστὰς λαμβάνεται καὶ ὡς ἐπίθετον («θυστάδος βοῆς»· Σοφοκλ. Ἄντ. στ. 1019 «οὐ δέχονται θυστὰδας λιτὰς ἔτι | θεοί») καὶ ὡς κύριον ὄνομα (Θυστάς= Βάκχη), δεύτερον τῆς πρώτης χρήσεως μάρτυρα παραγόμενος τὸν Εὐριπίδῃν· ὁ Nauck ἐν τῷ ἀποσπάσματι 1101 τοῦ Εὐριπίδου (σελ. 706) ἐκ τοῦ παρατεθέντος σχολίου ἀνέγραψε λέξιν τῆς ἀπολομένης τραγωδίας τὴν «θυστὰς», ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ὁ ποιητὴς εἶπε τὸ «θυστὰς ἐσθῆς» (Aischylos ἐν Ἀγαμέμνωνος στίχῳ 1270 «χρηστηρίαν ἐσθῆτ»). Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἡσύχιος· «θυστάδες (τὸ χειρόγραφον θυσιάδες)· ἔνθεοι· τὴν τῶν Βακχῶν φωνὴν θυστάδα (θυσιάδα) φησὶν (ὁ Aischylos)».

Τῆς Θεσσαλονίκης τὸ ἐπίγραμμα διδάσκει νῦν ἡμᾶς ἀσφαλῶς καὶ λέξιν θύσα ἢ μέχρι τοῦδε ἐγνώσκειτο, καθόσον ἐγὼ γινώσκω, ἐκ δύο καὶ μόνων χωρίων ἀρχαίων συγγραμμάτων, ἀμφιδοξουμένων καὶ τούτων, καὶ δὴ ὡς κύριον ὄνομα. Τὸ πρῶτον χωρίον εἶναι τοῦ Λυκόφρονος ἐν Ἀλεξάνδρῳ στίχῳ 106 Θυσταῖσιν (Θύσησιν), ἀλλ' ἀντὶ τῆς γραφῆς ταύτης εἰς τῶν ἀρίστων κωδίκων, ὁ A (Parisinus 345), ἔχει τὴν γραφὴν θύστησιν (Ἡσύχιος «θύστα· θυστα», Schmidt «Θύστα· Θυῖα») ἣν ἐγκρίνει ὁ Schmidt. Τὸ δεύτερον δὲ χωρίον εἶναι τοῦ Ἡσυχίου «θυσιῶν· θυσιῶν»· ἐνθα ὁ μὲν G. Dindorf ἤκασε τὰ θυσιῶν (Schmidt Θυστιῶν)· Θυσιῶν, ὁ δὲ J. Albert τὸ «θυσιῶν· θυσιῶν» (Ἡσυχίου ἐν Ὀδυσσεύῳ στίχῳ 261 «ὑπὲρ θυσιῶν») καὶ Ἀπολλώνιος Σοφιστῆς ἐν Λεξικῷ «θυσιῶν· θυσιῶν», Bekker σελ. 88, 27) ὃ καὶ ἠσπάσατο ὁ Schmidt.

Τρίτον, εἰκασθὲν τοῦτο, παράδειγμα εὗρισκω ἐν τῇ σελίδι 298 τοῦ ἔργου τοῦ Nauck τοῦ ὀνομασμένου Tragicæ dictionis index (Petroli 1892)· «Θύσα: Θύσαν (?) Διονύσου κόραν Eur. 586»· ἀλλ' ἐν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Εὐριπίδου τῷ παραδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἰ' 470 αἰ' ἐκδόσεις ἔχουσι τὰ «(Εὐριπίδης τε ἐν ταῖς Βάκχαις τὰ παραπλήσια ποιεῖ) — καὶ ἐν Παλαμῆδει φησὶν ὁ χορὸς οὐ σὺν Διονύσῳ κωμᾶν θς ἀν' Ἴδαν τέρπεται σὺν ματρὶ φίλα τυμπάνων ἰάκχοις», τὰ δὲ ἀρίστα χειρόγραφα τὰ οὐ σὺν Διονύσῳ καὶ κωμᾶν. Ὁ Nauck (σελ. 545) μετέγραψε

Θύσαν Διονύσου
κόραν θς κ.τ.λ.

ἀνοῦ ὧν εἰκάξω ἐγὼ τὰ Θυσαῖν (Διονύσου) κορᾶν (δες κ.τ.λ.) εἰς δ' οἱ ἀντιγραφεῖς, κατὰ συνήθειαν καὶ ἀλλαχόθεν γνωστὴν οὔσαν, μετέβαλον τάχα τὸ Θυσαῖν καὶ τὸ κορῶν (ΘΥΣΩΝ—ΚΟΡΩΝ, ΚΩΡΩΝ· ΘΥΣΑΝ—ΚΟΡΑΝ, ΚΩΡΑΝ· ΟΥΣΑΝ—ΚΟΜΑΝ, ΚΩΜΑΝ). Ὁ Schmidt προτιμᾷ καὶ ἐνταῦθα τὸ Θύσταν, ὥστε τὸ κατ' αὐτὸν ἡ λέξις θύσα (Θύσα) οὐδέποτε ἐρρήθη ὑπὸ Ἑλληνός τινος· ἀλλὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἢ Ἱερέια μειν νῦν ἄλλα ἡμᾶς.

2) Τὰ γράμματα ΕΥΕΙΑ καὶ ὤφειλον καὶ ὀφείλουσι νὰ ἀναγνωσθῶσιν εὐεία· γνωστότατον εἶναι τὸ εὖτις ἐπίθετον τοῦ Βάχχου καὶ τῶν κατὰ Βάχχον οὗ τὸ θηλυκὸν πάλιν εὖτις ἐγινώσκωμεν ὄν (Εὐριπ. Βαχχ. 238 «τελετὰς προτείων εὐτίους νεάνισιν»)· νῦν μανθάνομεν καὶ τὸ εὐία.

3) Τὰ γράμματα ΗΡΙΝΟΦΟΡΟΥ παραδόξως δὲν ἀνέγνω ὁ Duchesne, ὀρθῶς ἐκδοὺς αὐτὰ, ὅπως παραλίτω τὰ ἀτελῶς ἐκδοδομένα ΔΡΟΙΟΦΟ(ΡΩΝ). Ἡ λέξις πρινοφόρος δὲν εἶναι κατακεχωρισμένη ἐν Λεξικοῖς (πρόκεινται μοι τὰ τοῦ Γαζή, Βυζαντίου, Σακελλαρίου, Ραφα καὶ E. Sophocles, Greek Lexicon New York 1887)· ἀλλ' ἐὰν μὴ σφάλλωμαι δηλοῦται δι' αὐτῆς ἐν πῶ ἐπιγράμματι θιάσος πρινοφόρων, ὡς διδάσκουσι αἱ ἐν τοῖς στίχοις 27—28 κείμεναι λέξεις «τοῦ Δροιοφόρων θείασου». Ἡ λέξις δρυοφόρος γνωστὴ εἶναι ἐν τῇ σημασίᾳ «παράγων, παράγουσα δρυς» ἀλλ' οἱ (αἱ) πρινοφόροι καὶ δρυοφόροι τοῦ ἐπιγράμματος πάντως ἦσαν θιασῶται (θιασῶτιδες) φέροντες (φέρουσαι) θύραους μετὰ κλάδων πρίνων καὶ δρυῶν. Γνωστοὶ εἶναι οἱ (αἱ) θυρσοφόροι (Εὐριπίδης ἐν Κύκλωπος στίχῳ 63 «χοροὶ | Βάχχαι τε θυρσοφόροι» καὶ Βαχχῶν 557 «θυρσοφορεῖς | θιάσους, ὧ Δίονσα») καὶ κισσοφόροι (Πίνδαρος ἐν Ὀλυμπιονικῶν β' στίχῳ 30 «παῖς ὁ κισσοφόρος», δηλὸν οὖν ὁ Βάχχος)· ἀναγραφῆς δὲ ἀξία εἶναι τὰ τοῦ Στράβωνος ἰ' 468· «οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες οἱ πλείστοι τῶ Διονύσω προσέθεσαν καὶ τῶ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἑκάτῃ — τὸ ὀργιαστικὸν πᾶν καὶ τὸ βακχικὸν καὶ τὸ χορικὸν καὶ τὸ περὶ τὰς τελετὰς μυστικόν, Ἰαχχόν τε καὶ τὸν Δίονυσον καλοῦσι καὶ τὸν ἀρχηγέτην τῶν μυστηρίων τῆς Δήμητρος δαίμονα· δευδροφορεῖαί τε καὶ χορεῖαί τε καὶ τελεταὶ κοιναὶ τῶν θεῶν εἰσι τούτων».

Εἶχον ἄρα ἐν χρῆσει οἱ θιασῶται κατὰ τὰς τελετὰς τοῦ Διονύσου τὰς ὀργιαστικὰς πλὴν τῶν κισσῶν καὶ τῶν ἀμπέλων καὶ δένδρα καὶ δὴ τοῦ ἐπιγράμματος διδάσκοντες πρίνους καὶ δρυς. Τὸ ἐπίγραμμα δὲ εἶναι πολύτιμον καὶ ὡς σαφῶς διδάσκον τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ λατρείαν τοῦ Διονύσου ἣν ἀπλῶς ὑπαινίσσεται ἐπίγραμμα ἔτους 13 Χριστοῦ ἐκδοδομένον ὑπὸ τοῦ Heuzey ὑπ' ἀριθμῷ 113 καὶ ὑπὸ τοῦ Duchesne ὑπ' ἀριθμῷ 59· «ὕδρσοκοπήσαντα | καὶ ἱερητεύσαντα Διονύσου καὶ ἑτέρας ὑπηρεσίας ὑπηρετήσαντα».

Ὁ Κουμανούδης παραλαβὸν εἰς τὴν Συναγωγὴν λέξεις ἐξ ἄλλων ἐπιγράμμάτων τοῦ Duchesne παρέλιπε τὰς τέσσαρας τοῦ περὶ οὗ ἐγένετο μοι ὁ λόγος ἐπιγράμματος τῆς Θεσσαλονίκης, ἀμφιβαλὼν ἴσως περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ ἀκριβείας τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ· ἀλλ' ὡς εἶδομεν, ἀκριβῶς ἐν ταῖς πεπραγματευμέναις λέξεσιν ἢ ἐκδοσίς τοῦ Duchesne ἐγένετο ὀρθή.

Τούναντιον δὲ, λέξιν ἄλλου ἐπιγράμματος, τὴν ἰουλοφόρος, κακῶς ὑπὸ τοῦ Duchesne ἐκδοθεμένην ἀνεκάλυψεν ὁ Κουμανούδης κατ' εἰκασίαν ἀληθῆ.

2) «Γένυς ἰουλοφόρος».

Ἐν τῇ σελίδι 165 ὁ Κουμανούδης κατεχώρισεν ἐκ τοῦ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιγράμματος τοῦ Duchesne 11 (σελ. 22), φέροντος τὸ ἔτος 117 Χριστοῦ, τὸ ἐπίθετον ἰουλοφόρος τάδε γράψας· «ἀμφὶ γένυν χνοῶν πρῶτον ἰουλοφόρον». ΕΠΙΓΡ. Θεσσαλονίκης ἔμμετρ. Μém. sur une mis. au mont Athos, σ. 22. Οὕτω ἐγὼ τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐδέχθην, εἰ καὶ ὁ ἐκδότης ἐκεῖ ἐξέδωκεν· ἀμφὶ γε νῦν χνοῶν πρῶτον ἰουλοφορῶν' παραγνώρισας καὶ τὸ οὐσιαστικὸν γένυν.»

Τὸ ἐπίγραμμα ἀνέγνω ὁ Duchesne ἐπὶ τοῦ προσώπου μεγάλης σαρκοφάφου ἢ μάλιστα τὸ ἀνω δεξιὸν μέρος ἀποκεκρουσμένη σφίζεται καὶ νῦν ἔτι μακρὰν τῆς πόλεως (κατὰ λάθος ὁ γνωστότατος λόγιος καὶ ἐμὸς φίλος J. Mordmann ἐν *Mittheilung. des kais. deutsch. arch. Inst. τῶν Ἀθηνῶν* τόμ. XVI, 1891, σελ. 364 λέγει τὸ «in Trümmer geschlagen worden»). Ἀναβάλλων εἰς ἄλλον καιρὸν τὰ πλεῖον ἀρχοῦμαι νῦν τῶ ἐμμέτρῳ τοῦ ἐπιγράμματος μέρει ἔχοντι κατὰ τὸν ἐκδοτὴν ὧδε·

Δοῖον ἐπ' εἰκοστῷ [κρίμαι λυκάβαντα βιώσας]

ἀμφὶ γε νῦν χνοῶν πρῶτον ἰουλοφορῶν.

Τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ τρία σφάλματα (ἀντὶ τῶν ὀρθῶν ἀμφὶ γένυν, χνοῶν καὶ ἰουλοφόρον) ἐν τῷ «Ἀριστοτέλει» 1889 σελ. 17, ἐν τῇ «Ἐστία» 1891 σελ. 259 καὶ ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» 1891 ἀρ. 247 (ἰδὲ καὶ *Berl. philol. Wochenschr.* 1889 σελ. 330) ἐπηνώρθωσα μὴ ἔχων τότε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν Συναγωγὴν τοῦ Κουμανούδη καὶ δὴ τὸ τρίτον τῶν σφαλμάτων ἐξ αὐτοῦ τοῦ λίθου, σφίζοντος τότε ἀκραιότερα τὰ (νῦν ἠκρωτηριασμένα) γράμματα ΙΟΥΛΟΦΟΡΟΝ· ἢ εἰκασία ἄρα τοῦ Κουμανούδη ἀπεδείχθη ἀληθῆς.

Τοῦ ἠρωλελεγίου ὁ δεύτερος στίχος εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων τῶν ἐν ἐπιγράμμασι Θεσσαλονίκης, εὐκόλως δ' ἐν αὐτῷ φωρᾷ τὸν ἀγνωστον ποιητὴν ἀπομιμηθέντα ἀρχαίων ποιητῶν χωρὶα ὁ ἐνθυμούμενος τὸ τοῦ Θεοκρίτου ια' 9, περὶ τοῦ Κύκλωπος εἰρημένον, «ἄρτι γενεαῖσδων

περὶ τὸ στόμα τῶς χροτάφως τε» (Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδος Ω στίχῳ 348 καὶ Ὀδυσσεΐας Κ 279 «πρῶτον Ἰπηνήτη»). Αἰσχύλος ἐν Ἐπιτὰ ἐπὶ Θήβας στ. 534 «στείχει δ' Ἴουλος ἄρτι διὰ παρηίδων», Ἀπολλώνιος Ἄργον. β 43 «ἔτι χνοάοντας ἰούλους ἀντέλλων» (Ἀθήναιος γ' 28 «ἄρτι χνοαζούσας αὐλητρίδας»). Ὡσπερ δὲ παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν Οἰδίποδος Τυράννου στίχῳ 742 εἴρηται τὸ «χνοάζων ἄρτι λευκανθὲς κάρα» κατὰ τὴν ἔννοιαν «ὥστε λευκανθὲς τὸ κάρα γενέσθαι», οὕτω καὶ παρὰ τῶ ἐπιγραμματοποιῶ τῆς Θεσσαλονίκης τὸ «γένυν ἰουλοφόρον» κεῖται κατὰ τὴν ἔννοιαν «ὥστε ἰουλοφόρον τὸν γένυν γενέσθαι».

Καταλείπω τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο παρατηρῶν ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ὁ Duchesne ἐξέδωκε τὰ γράμματα ΕΙΚΟΣΤΩΙ ὧν τὸ τελευταῖον δεξιόμενος ὡς λείψανον τοῦ γράμματος Κ ἀνεπλήρωσε τὰ λείποντα τοῦ στίχου διὰ τῶν λέξεων «κεῖμαι λυκάβαντα βιώσας». Ἐπανειλημμένως καὶ μετὰ προσοχῆς ἐξετάξας τὰ μετὰ τὸ Ω λείψανα τῶν ἀποκεκρουσμένων γραμμάτων δὲν εὔρον ἐγὼ ἐν αὐτοῖς τῶν γραμμάτων ΚΕ (κεῖμαι) ἴγνη· τὸ πρῶτον γράμμα πιθανώτατα προσέπεσεν ἐμοὶ Π, τὸ δὲ δευτέρον ἀσφαλῶς Λ· ὅθεν καὶ εἰκάσω τὰ

Δοῖόν ἐπ' εἰκοστῷ πλη[ήσας ἔτος ἐνθάδε κεῖμαι]
παραβάλλων πλην ἄλλων τὸ τοῦ Kaihel (Epigrammata Graeca, Berolini 1878) ἐπίγραμμα 583 (σελ. 237) οὗ ὁ πρῶτος καὶ δευτέρος στίχος εἶναι

Ἐκτόν ἐπ' εἰκοστῷ πλη[ήσας ἔτος Ἄβγαρος ἐνθα
ταρχύθη, Μοιρῶν ὡς ἐπέκλωσε μίτος.

Σημειωτέον δὲ καὶ ὅτι τῆς ὑπὸ τοῦ Duchesne εἰκασθείσης λέξεως λυκάβας δὲν γίνεται, ἐὰν μὴ με ἢ μνήμη πλανᾷ, χρήσις ἐν Μακεδονικοῖς ἐπιγράμμασιν.

3) «Καταφθίμενον παναώρια».

Τὸ ἐπίρρημα παναώρια γνωστὸν γίνεται ἐξ ἄλλου τῆς Θεσσαλονίκης ἐμμέτρου ἐπιγράμματος στήλης ἐκδεδομένου ἔτει 1891 ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀστεριάδου ἐν τῇ «Ἐστία» σελ. 191 (ιδὲ καὶ Berl. philol. Wochenschr. 1891 σελ. 771)· ἀνευ ἀναγνώσεως καὶ ὑπὸ τοῦ πολλοῦ Ρ. W(olters) ἐν Mittheil. 1891 σελ. 262.

Περὶ τοῦ ἐμμέτρου μέρους τοῦ ἐπιγράμματος διέλαβον ἐγὼ ἐν τῇ «Ἐστία» 1891 σελ. 259, ἀνέγνων δ' αὐτὸ κατὰ τὸν λίθον αὐτὸν ὧδε·

Τόν με καταφθίμενον παναώρια τῆδε Κούαρτος
θάψεν ἔσω γαίης ὠρυγίαν λαγόνων

Ἐπίγονον· τευ[ξ]εν δὲ καὶ ἐσσυμένοισι νοῆσα (;)
στήλην οἰχομένου καὶ χάριν ὑστατήην.

Διαφέρει τῆς Γερμανικῆς ἐκδόσεως ἡ ἐμὴ μάλιστα ἐν τῇ δευτέρᾳ λέξει τοῦ στίχου 3 ἢν ὁ μὲν Wolters ἀνέγνω (κατ' ἀντίγραφον ἐκ Θεσσαλονίκης πεμφθὲν) τέ[λεσ]εν, ἐγὼ δὲ τεύ[ξ]εν· ἐν τῷ λίθῳ εὐκρινῆ ἔκειντο τὰ γράμματα TEY (Mittheil. TEI) ἐν τέλει στίχου καὶ τὰ . EN (Mittheil. . FN, εσεν) ἐν ἀρχῇ στίχου ὧν τὸ ἀποκεκρουσμένον πρῶτον διεκρίνετο ἔτι ὡς Ξ γράμμα. Ἐν τῇ «Ἔστι» ἀντὶ τοῦ ἐσσυμένοισι, ὁ βεβιασμένως μόνον ἐρμηνεύεται, ἤκιστα τὸ ἐσσομένοισι· γραπτέον ἄρα καὶ τὸ νοῆσα [ι] (ὁ λίθος καθαρὸν ἔφερε τὸ ΝΟΗΣΑ·) κατὰ τὸ Ὀμηρικὸν «καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι» (ὁ λίθος κατὰ συνθηθέστατον σφάλμα εἶχε τὸ KE ἀντὶ τοῦ KAΙ· Βεροίας ἐπίγραμμα Delacoulonche (Miss. scientif. VII, 1858, σελ. 268) ἀρ. 88 (Kaibel 527)

στήλην γράψατο Σωζομένη

κουριδίη μερόπεσσι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

Ὁ ἐπιγραμματοποιὸς τῆς Θεσσαλονίκης ἐχρήσατο τῷ ἀλλαγθὲν ἀγνώστῳ ὄντι ἐπιρρήματι πανάωρια πιθανῶς ἐν νῷ ἔχων τὸ καθ' Ὀμηρον ἐν Ἰλιάδος Ω στίχῳ 540 περὶ τοῦ Πηλέως ὑπὸ τοῦ υἱοῦ λεγόμενον

ἀλλ' ἓνα παῖδα τένα πανάωριον

ἐν τῷ χωρίῳ ὁ σχολιαστὴς τὴν σκαμνοτάτην λέξιν πανάωριον ἐξηγεῖται «παντελῶς ἄωρον ἀποθανοῦμενον». Τοῦ ἐπιθέτου πανάωρος ὁ Κουμανούδης δύο μόνον ἐμνημόνευσε παραδείγματα, τὸ πρῶτον ἐξ ἐμμέτρου ἐπιγράμματος Σμύρνης (Kaib. 313) καὶ τὸ δεύτερον ὡς ἐκ τοῦ Αἰσχύλου ἐν Προμηθέως στίχῳ 363 ἐν ᾧ τὸ ἄριστον Λαυρεντικὸν χειρόγραφον ἔχει οὐχὶ τὸ πανάωρον ἀλλὰ τὸ παράωρον, δηλὸν δ' ὅτι τὸ ὀρθὸν παράωρον (Bergk. παρήγορον νεώτεροι κώδικες). Καὶ τὸ ἄριστος δὲ εἶναι σπάνιον (Kaib. ἐπίγρ. 16, Ἀττικῆς αἰῶνος ς' πρὸ Χριστοῦ, «ἄωριον εἰς Ἄϊδαο—ἀποιχόμενον»). Μεταγενέστεροι συγγραφεῖς τὴν ἔννοιαν τοῦ καταφθίμενος καὶ τὴν τοῦ ἄωρια (πανάωρια) συνεχώνευσαν ἐν μιᾷ λέξει συνθέτω, τῇ ἄωροθάνατος.

Γ'.

Μιχαὴλ Παλαιολόγου βασιλείας (1280) Ἰτυπικόν.

Πόσης προσοχῆς ἡξίου ὁ Κουμανούδης καὶ τὰς ἐν Βυζαντιακοῖς βιβλίοις κεκρυμμένας, ἀθησαυρίστους δ' ἐν τοῖς Λεξικοῖς οὐσας λέξεις,

τοῦτο σαφῶς μαρτυρεῖ ἐκάστη τῆς Συναγωγῆς σελὶς τῆς συγκειμένης ἐκ λέξεων 7500. Τὰς πλείστας αὐτῶν κατὰ τὴν σελίδα ζ' τοῦ προλόγου συνήγαγεν ἐκ βιβλίων· «Θέλει φανῆ (γράφει ἐν σελ. ζ') ἴσως παράδοξον εἰς τινὰς, πῶς λέξεις πολλὰ τῆς Συναγωγῆς ταύτης, εὐρισκόμεναι καὶ ἐν συγγραφεῦσι πρὸ πολλοῦ, ὡς εἶπα, δημοσιευθεῖσι διὰ τοῦ τύπου, δὲν κατεχωρίσθησαν εἰσέτι ἐν τοῖς — λεξικοῖς. Καὶ εἰς ἐμὲ ἐφάνη παράδοξον τοῦτο κατ' ἀρχὰς, ἐνῶ μάλιστα ἔβλεπον, ὅτι ὄχι ὡς ἀδοκίμους τὰς ἀπέβαλον οἱ λεξικογράφοι, διότι πολλὰς ὁμοίας τὴν ποιότητα καὶ πλείστας ἄλλας ὁμολογουμένως χειρόνας καὶ αὐτόχρημα βαρβαρικὰς δὲν ἀπηξίωσαν νὰ παραλάβωσιν, ἅτε θέλοντες πάσας τὰς μέχρι τοῦ 1453 ὑπὸ Ἑλλήνων γραφέας καλὰς ἢ κακὰς λέξεις νὰ συναγάγωσιν εἰς ἓν, ὡς παριστανούσας τὰς ποικιλίας τοῦ μακροῦ βίου τοῦ ἔθνους πνευματικὰς φάσεις καὶ τὰς μεταβολὰς αἰς ὑπέστη ἡ γλῶσσά του. Ἐνόησα δ' ἐπὶ τέλους, ὅτι ὄχι ἀβουλησία ἀλλ' ἀδυνασία ἦτο τὸ αἴτιον τῆς μὴ συναγωγῆς πασῶν. Δὲν ἠδύναντο δηλ. οἱ λεξικογράφοι χωρὶς κόπων μεγίστων νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τοῦ ἀν λέξις τις ὀλίγον ἀθησατέρα, ἢν ἀπῆντων ἐν ταῖς μελέταις των, ἦτο ἢ δὲν ἦτο ἤδη ἐν λεξικῷ τινι περιειλημμένη, καὶ οὕτω τὴν παρέτρεχον. Ἐτι δὲ μᾶλλον τοῦτο ἐπόουν δτε ἡ λέξις, ἔχουσα πᾶν προφανῆ τὴν σημασίαν καὶ κλονικώτατον τὸν σχηματισμὸν, προσέπιπεν αὐτοῖς ὡς συνήθης καὶ χρήσεως κοινῆς, ἐπομένως δ' ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς περᾶσα ἤδη εἰς λεξικά. —

Εἰρησθῶ λοιπὸν, ὅτι πρὸς τὴν τῶν οὕτω παρεωραμένων λέξεων διάγνωσιν εἶναι χρεῖα νὰ ἐθίσθῃ τις τὸ ὄμμα του, τὸ τε σωματικὸν καὶ τὸ διανοητικόν, νὰ ἐνεργῆ κατὰ τινὰ εἰδικὸν καὶ ἀμεσον τρόπον, ἢ, νὰ εἶπω ἄλλως, εἶναι χρεῖα ὁ λεξιλόγος νὰ ὁμαῖται τὸ συγγόν, τὸ σπάνιον ἢ τὸ ἀπαξ εἰρημένον. Ταύτην δὲ τὴν ἔξιν παρέχει μὲν ἡ πολυαναγνωσία καὶ τὸ ἰσχυρὸν μνημονικόν, ἀλλ' ὄχι ἀνεῦ εἰδικῆς τινος ἀσκήσεως ἐφ' ἱκανὸν χρόνον. Τοιαύτης ἀσκήσεως μέρος τι ἐγὼ προσπορισάμενος καὶ χωρὶς νὰ ἀντιποιῶμαι πολυαναγνωσίας καὶ ἰσχυροῦ μνημονικοῦ, ἠδυνήθην νὰ ποιήσω τὴν Συναγωγὴν ταύτην. Εἶμαι δὲ σχεδὸν βέβαιος, ὅτι καὶ ἄλλοι βιβλιακώτεροι ἐμοῦ ἐποίησαν τοιαύτας, ἀλλὰ δὲν προσέβησαν εἰς ἐκδοσιν, διότι, φαίνεται, ἤθελον νὰ τὰς παρουσιάσωσιν εἰς τὸ κοινὸν εὐσταλεστέρας. Ἐγὼ ἔχων γνώμην, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὡς βραχύβιοι πρέπει μετριώτερον νὰ φιλοδοξῶσιν, ἀν τῶν συγχρόνων θέλωσι τὴν ὠφέλειαν, ἐποίησα ἄλλως.»

Μετὰ χάριτος (ἐπήνθει δὲ τῷ λόγῳ τοῦ ἀνδρὸς πολλὴ καὶ ἀβί-
αστος ἡ χάρις) ἐν τῷ ὑποσημειώματι τῆς σελίδος ζ' παρατηρεῖ ὁ Κου-
μανούδης· «Ἴνα εἶπω ἀληθῶς πᾶν ὅτι αἰσθάνομαι, λέγω, ὅτι δὲν
θεωρῶ πολὺ ἀξιοζήλωτον τὸν προσπορισμὸν τῆς ἐν λόγῳ ἀσκήσεως.
Εἶναι μὲν αὕτη χρησίμη τῇ φιλολογίᾳ καθόλου, εἰς αὐτὸν δὲ τὸν φι-
λόλογον φέρει τινὰ βλάβην, καθόσον τὸν συνεθίζει νὰ μὴ πολυπροσέχη
ἐν ταῖς μελέταις του εἰς τὴν τῶν νοημάτων συνέχειαν, νὰ θηρεῖ δὲ

μᾶλλον λέξεις, τὰς μεινάσας ἀπαρτηρήτους παρ' ἄλλων. Ἐδῶ συμβαίνει πως τὸ τοῦ ῥητοῦ «ἄλλοις ὑπηρετῶν ἀναλισκομαι», ὅπερ εἶδᾶ ποτε γεγραμμένον ὑπὸ εἰκόνα κηρίου ἀνημμένου, ἐν τῇ προμετωπίδι τῆς ἀ ἐκδόσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λεξικοῦ τοῦ Ἀνθ. Γαζῆ καὶ μ' ἔκαμε πολλήν ἐντύπωσιν».

Ἀληθῶς δὲ ὁ Κουμανούδης ἐφαίνετο ἀναλισκόμενος «ἄλλοις ὑπηρετῶν», συλλέγων μετὰ κόπου τὰς λέξεις ἐκ βιβλίων Βυζαντικῶν συγγραφέων ὧν πολλὰ, ὡς γινώσκουσιν οἱ φιλολογοῦντες, εἶναι ἤτοι κακῶς ἐκδεδομένα ἢ οὐ πᾶν εὐπρόσιτα. Ἀνυσίμως δ' ὑπηρετήσῃ τὴν εἰρημένῃ ὑπηρεσίαν ὁ Κουμανούδης καθ' ὃν χρόνον παρημελημένα ἦσαν ἔτι αἱ Βυζαντιακαὶ μελέται, ὧν πατήρ, ὡς γνωστὸν εἶναι, μόλις πρὸ δέκα ἐτῶν ἐγένετο ὁ πολὺς Krumbacher, καὶ κατὰ τρόπον οὕτως εἰπεῖν ὑποδειγματικόν.

Ταῖς δυσκολίαις, ταῖς ἐπιπροσθούσαις τοῖς συλλέγουσι λέξεις, συνέχονται ἐν τῇ ἀναγνώσει βιβλίων πλέον τῶν ξένων οἱ Ἕλληνες φιλόλογοι οὓς ἢ πρὸς λέξεις οἰκειότης ἀποτρέπει πολλάκις ἀπὸ τῆς ἀναδιφήσεως Λεξικῶν, τοῦ ἐναντίου πραγματος (λέγω τὴν ἀλλοτριότητα) πρὸς τὸ ἐναντίον τοὺς ξένους κινουντος, ὅθλον δ' ὅτι πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῶν Λεξικῶν. Δὲν δύναμαι νὰ γινώσκω τὸν πρῶτον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς συνήθειαν εἰσαγαγόντα τὸ ἐπίθετον αὐταρχικὸς καὶ τὸ ὡς οὐσιαστικὸν ὄνομα παραλαμβάνομενον (τὸ αὐταρχικόν, ἀπρότερον ἐν πικρῇ ὄντι νῦν χρῆσει καὶ παρὰ τοῖς ἐφημεριδογραφοῦσιν (ἐν Γερμανικοῖς Λεξικοῖς κατεχωρήθησαν πρὸ πολλοῦ αἱ λέξεις Autarchie καὶ Autarch, ἀνέγνων δὲ ποτε ἐν Γερμανικῇ ἐφημερίδι καὶ τὸ ἐπίθετον autarchisch), ἀγνωσθὲ δὲ καὶ ἂν ὁ εἰσαγωγὴν αὐτὰ εἰσήγαγεν αὐτὸς πλάσας ἢ ἀναγνοῦς που· ὁ δὲ γινώσκω εἶναι ὅτι ἐν οἷς ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν ἐξ Λεξικῶν αἱ λέξεις, ἄς εὔρον ἐν Βυζαντιακῷ ἔργῳ, δὲν εἶναι ἀναγεγραμμένα.

Καλῶς ὑπέδειξεν ὁ Κουμανούδης ὅτι ἡ μακροτέρα ἀναβολὴ τῆς δημοσιεύσεως τῶν συλλεγομένων ἀγνώστων λέξεων οὐδαμῶς ὀφείλει νὰ ἔχη λόγον τὴν μείζονα εὐστάλειαν· ἐὰν τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὴν εὐστάλειαν φιλοτιμούμενον μιμηθῶσι πάντες, οὐδεμία ἐλπίς ἔπειτα ὅτι μετ' ὀλίγον χρόνον ἢ Ἑλληνικὴ γλῶσσα θὰ ἔχη Λεξικὸν ἄξιον γλώσσης ζωσῆς χιλιάδων ἐτῶν ζωῆν. Τοσοῦτω δὲ μείζων ἐρίσταται ἢ ἀνάγκη τῆς συγῆς καὶ ταχείας δημοσιεύσεως, ὅσω καὶ σπουδαιότεραν ἀπὸ τίνος χρόνου λαμβάνουσιν ἐπίδοσιν αἱ Βυζαντιακαὶ σπουδαὶ ὧν ἀσφαλὲς κατόρθωμα ἀπὸ τοῦδε νὰ προῖδη δύναται τις καὶ τότε, ὅτι οὐκ εἰς μακρὸν ἢ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, πλουσίαν ἤδη ἔχουσα τὴν παλαιάν σοτήν, θὰ ἐμφανισθῇ καὶ νέαν μετενδεδυμένη πολυτελεῆ ἐσθῆτα καὶ θὰ ἀποδειχθῇ οὕσα γλῶσσα ἀδαπάνητος ἐν τῇ πλάσει λέξεων, ποιμιλωτάτη ἐν τῷ πλούτῳ παρχῶγων καὶ συνθέτων, ἀνυπέβλητος ἐν τῇ δυνάμει τῆς

ἐκφράσεως. Εἶπε μὲν μοι ὁ Κουμανούδης οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δις ὅτι τινὲς τῶν Βυζαντιακῶν συνθέτων λέξεων μαρτυροῦσιν ὅτι ἐν τῷ πνεύματι τῶν τότε ἐργαζομένων λογίων «ἐπαθὸν ξεθύμασμα» αἰ ἦτο τὴν αὐτὴν ἢ ὁμοίαν πῶς ἔνοιαν ἔχουσαι ἀπλατῆ ἀρχαῖαι Ἑλληνικαὶ λέξεις, καθὼς (ἔλεγε) τὰ ἀμιγῆ ἀρώματα ἀποβάλλουσιν ἐν ποικίλοις συγκράμασι τῆς δυνάμεως μέρος· ἀλλ' ὅμως ταῦτα καὶ παραπλήσια αὐτοῖς λέγων ὁ ἀνὴρ συνείθιζεν αἰεποτε νὰ ἐπιπέρῃ τὴν διδακτικωτάτην παρατήρησιν «αὐτὸ καὶ θὰ εἰπῆ γλῶσσα ζωντανῆ, νὰ ἔχη εἰς κάθε χρόνον τὰ δικά της».

Πόσος δὲ κεκρυμμένος λεξικός πλοῦτος ἀναμένει τὴν φανέρωσιν, περὶ τούτου πείθει ἑαυτὸν ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων καὶ πάλαι καὶ πρὸ μικροῦ χρόνου ἐκδεδομένα ἔργα καὶ ἐπιμελῶς ἐν αὐτοῖς ἐκζητῶν τὰ ἄξια ζητήσεως ὄντα. Παραδείγματος μόνον χάριν ἀπέσπασα ἐκ τῆς Συλλογῆς μου μικρὸν μέρος, τὸ ἐφεξῆς παρατεθησόμενον· ὅτι δὲ τὸ Τυπικόν, ὃ ἔτει 1895 ἐξέδωκεν ὁ φιλοπονώτατος Μανουὴλ Γεδεών, ἐκ σελίδων 23 μικρῶν συγκεῖμενον δωρεῖται ἡμῖν 28 νέας καὶ ἀλλαγθὲν ἀγνώστους ἔτι λέξεις, τοῦτο σαφῶς διδάσκει πῶς νὰ ἔχωσι δύνανται τὰ πράγματα ἐν ἔργοις μακροτέροις.

1) Ἀγγελόθυμος· «γένος δ' οὗτοι — Ἄρει σύντροφον φιλαίματόν τε καὶ ἀγγελόθυμον» σελ. 51, 10.

2) Ἀλλόπονος· «τοὺς δ' ἀλλόπονοις διακονίαις ἀσχολουμένους» σελ. 38, 24, λέγει δὲ τοὺς βαρύτερα διακονούντας ἔργα (μαγεύρους, γεωργούς, κηπουρούς, πυλωρούς καὶ ἀρτοποιούς) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πρῶτους διακονητὰς τοὺς μὴ κάμνοντας. Φέρονται ἐν τοῖς Λεξικοῖς τὰ μεγαλόπονος, πολυπόμος (ἀλλὰ ἐργοπόμος, ἐσθλοπόμος, ὀλιγοπόμος).

3) Ἀνεπίδεσπος· «τὰ—τῶν μοναστηρίων ἀνεπίδεσποτα» 23, 10.

4) Ἀνταπονέμω· «ἀνταπονέμειν τὰς χάριτας» 23, 22.

5) Ἀντιρρητικῶς· «ὑπομνησκέτωσαν — οὐκ ἀντιρρητικῶς ἀλλ' εὐνοϊκῶς 32, 23.

6) Ἀρηικός· «ἀρηικὴν ἀσπίδα ἐπωμισάμεθα» 50, 8.

7) Ἀρραγῶς· «εἰς πέτραν οἶκον ἀρραγῶς ἠδρασμένον» (ἐν ἱαμβείοις) 60, 29.

8) Αὐταρχικός· «εἰς τὸ αὐταρχικόν — καὶ βασιλικὸν ἀνήγαγεν ἄρμα» 19, 3· τὸ αὐταρχικόν· «τὸ ἐντεῦθεν αὐταρχικὸν ἐπίδεικνύμενοι καὶ αὐτόβουλον» 49, 21.

9) Δωδεκαφώτια· 45, 25 και 47, 13 ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ γνωστοῦ δωδεκάφωτα.

10) Ἐκτοπιστής· 52, 16.

11) Ἐποφθάλμις· 52, 5.

12) Εὐθυγνωμοσύνη· 21, 15.

13) Εὐχαρίστησις· «μετ' εὐχαριστήσεως στεργέτω» 33, 7.

14) Τεροψαλτρία· 36, 24.

15) Κτιτορικός· 47, 3.

16) Κτιτορικῶς· 45, 24.

17) Μεσονάον· «ἐν τῷ μεσονάφῳ» 47, 13 (ἢ μεσονάος).

18) Μεταρροϊζῶ· 60, 23. Τὴν καλλίστην λέξιν ἀποκαθίστημι ἐν τοῖς ἰαμβείοις

Φθόνου βέλεμνα πάμπαν οὐχ ἤψαντό μου
καὶ ταῦτα παρὰ πάντα (ser. πάντων?)
πολλὰ πολλάκις,
εἰς δ' ἀντίτυπον ὥσανεὶ κερουκότα
φρούδα μετερρύησαν ἐξοπισθίως

κατ' αὐτὸ τὸ χειρόγραφον, ἔχον τὸ ὄρθον καὶ ἀληθὲς μετερροϊζήσαν (ὃ οὐδὲν δέον ὁ ἐκδότης μετέγραψε μετερρύησαν· παραβλητέον δὲ τὸ γνωστὸν ἀναρροϊζῶ). Ἡ λέξις ἀνέμνησέ με ἄλλους στίχους πρὸ τῶν παρατεθέντων ἀμέσως χειμένους, τούσδε·

Τοῖνον λύπης φλόγαισι οὐκ ἔφλεξέ με
χειμών τε δεινῶν καὶ τινα μετριάζει
τοῦ κοσμικοῦ κλύδανος οὐκ ἔτρεψέ με.

Γεγραμμένον ἔκειτο, εἰκάξω, τὸ ροιζή καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ τὸ ματα (ροιζήματα), ταῦτα δὲ ἀναγνωσθέντα ματροιαζή ἀπέτεκον τὸ μετριάζει.

19) Μυσῶ (—άω)· «τάφω—λειψάνων—ἐντὸς μυσώντων πεπληρωμένῳ» 27, 3.

20) Νοστιμότης· «ὡς ἄλας ἀρτύειν ταῖς ἀρεταῖς τὸ λειπόμενον πνευματικῆς νοστιμότητος» 29, 7.

21) Ὁρθορρήμων· «τὴν Ἑλλάδα γλωτταν τὴν ὀρθορρήμονα» 19, 29.

22) Παλινστροφία· «δι' αἰτίαν παλινστροφίας» 31, 13.

23) Πολιῶ (—άω)· «τοὺς πολιῶντας χρόνῳ» 25, 24. Γνωστὸν ἦτο τὸ μεταβατικὸν πολιῶ (—όω).

24) Προσγενίς· «δέσπονται εὐσεβεῖς καὶ προσγενίδες τῶν—βασιλέων» 45, 1. Εἶπον ἄλλοι τὸ συγγενίς.

25) Στερκτέος· «στερκτέαν ταύτην καὶ ὑμῖν γενέσθαι — ἀξιῶ» 53, 5.

26) Συμμέλεια· «τὴν ἐν τῇ συνοδείᾳ συμμέλειαν — στεργέτω» 33, 7.

27) Συμφρονιστής· 35, 23.

28) Ταμειοῦχος· 38, 12. Κακὸν τὸ ἐν τοῖς Λεξικοῖς ταμειοῦχος.

Τὰς λέξεις δὲ γρηγορότης (36, 21), ἐργομοχθία (37, 22), ἰσόποσος (38, 6), καινοτρόπως (19, 18) καὶ ὀλβιῶ—όω (18, 3) ἀνέγραψε τῶν λεξικογράφων μόνος ὁ Κουμανούδης. Περὶ δ' ἄλλων ἄλλοτε, Θεοῦ σώζοντος.

Ἐν Μυτιλήνῃ, τῇ 12 Ἰουνίου 1899.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Έργοι του αυστριακού Λόου εν Τεργύσει

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020452